

NAŠI ŽAPISKI

Socialna revija.

Izhajajo 15. vsakega meseca. — Naročnina za vse leto K 3.—, za pol in četrt leta razmerno. — Posamični zvezki 24 h. — Rokopise sprejema uredništvo, naročnino pa upravništvo „Naši zapiski“ v Ljubljani.

Leto IV.

Ljubljana, meseca junija 1906.

Št. 6.

Obmejni Slovenci in njih politika.

Vsako delovanje, ki naj ima uspeh, mora biti organizovano. Na ta način se uresničujejo misli, ki se pojavljajo na različnih poljih človeškega prizadevanja. To pravilo velja tudi za politiko. Politično delo se organizuje v političnih strankah, ki si za svoje namene izbirajo času in kraju primerna sredstva. To je katekizem, abeceda vsakega javnega življenja, ako se zavedamo, kaj hočemo in kako.

Na Kranjskem imajo liberalci in klerikalci svojo provincialno politično organizacijo z izvrševalnima odboroma na čelu. Obmejni Slovenci v posameznih pokrajinah pa si niso mogli ali znali ustvariti v 45. letih, odkar imamo ustavo, politične organizacije s skupnim vodstvom, ki bi bilo odgovorno za svoje politične korake. Ako se je — posito, sed non concessio — politično življenje na Koroškem, Štajerskem in Primorskem vršilo počasneje, da se ni moglo vzporedno s kranjskimi razmerami diferencirati, vendar bi si bili morali obmejni Slovenci v posameznih pokrajinah osnovati vsaj skupno politično vodstvo, ki bi bilo njih glasnik kot konkretna oblika njih mišljenja in teženja. Različna lokalna politična društva bi morala biti le deli ali udje celote, to je politične stranke, ki ima tak ali onak program, ki ji načeluje od strankarjev izbrani izvrševalni odbor. Taka organizacija more uspešno politično delovati. Kjer ni tega, tam vlada slučajnost, tam so na dnevnem redu presenečenja, needinost in kot posledica vsega — porazi.

Ako se oziramo na Štajersko, ki nas v tem trenutku zlasti zanima zaradi dopolnilnih volitev na mesto umrlih poslancev viteza Berksa in dekana Žičkarja, vidimo vso goloto političnih razmer, kakršne vladajo doslej pri obmejnih Slovencih. Kje je kakšno skupno vodstvo, ki bi bilo zastopnik politike spodnještajerskih Slovencev, ki bi vsled tega uživalo ugled in vzdrževalo disciplino? Kdo je tolmač slovenskih misli in željâ? Ali je središče slovenske politike v Celju pri „Domovini“, ali v Mariboru pri „Slovenskem Gospodarju“? Ako je res, da morejo spodnještajerski Slovenci biti v politiki edini, to se pravi edini

v načelih, ne morebiti v kompromisih, pak mora dobiti ta edinnost tudi na zunaj svoj vidni znak: politično organizacijo s skupnim programom in discipliniranim postopanjem.

Toda politična sloga je tudi na Štajerskem že davno pobožna neresnica, ki jo je posvečevala narodnost v škodo samemu sebi. Da more biti ta sloga le navidezna, o tem nam je podala zopet jasen dokaz zadnja državnozborska volitev za peto kurijo. Ker ni nobenega enotnega vodstva, nobene skupne politične organizacije, so vstajali kandidatje kakor gobe po dežju. En zaupni shod proglasi kandidata, da ga drugi strmoglavi. Najvišja instanca so poslanci, ki bi sami morali biti odgovorni volilcem. Poslanci priporočajo za kandidata duhovnika, ki je pristaš cerkvene politike, urednika „Slovenskega Gospodarja“. Maribor zmaguje. Proti njemu nastopa Celje s kandidatom brez jasno izraženega programa, a niti ne takoj odločno tam, kjer bi bilo treba: proti poslancem, ki podpirajo klerikalno kandidaturo. Njeni nasprotniki se ne upajo odkrito povedati svojega mnenja. Zaradi ljube sloge! Vse se dela na slepo srečo brez poprejšnjih priprav, v zadnjem hipu; ne vedo prav, kako bi, nihče nima rad očitanja, da ruši slogo. „Domovina“ se ne izreka za nobenega kandidata odločno in jasno. Oni, ki naj bi vodili, se dajo voditi. Proti slovenskima kandidatom nastopa nemško-nacionalni v slovenski obleki. Socialni demokratje niso postavili svojega kandidata, njih glasilo „Rdeči Prapor“ je v članku „Štajerske volitve“ z dne 25. maja določno pisal, da se te volitve ne udeleže in da tisti, ki je socialni demokrat, pokaže strankarsko disciplino. To pravilno stališče organiziranega delavstva je bila direktiva za vsakega zavednega strankarja. Kdor je delal nasprotno, ni ravnal v zmislu socialističnih načel, dasi si morebiti nadeva ime socialista. Pri volitvi je prodrl mariborski klerikalni kandidat.

Kar se je doslej in se še sedaj šteje obmejnim Slovincem v čast in hvalo, to se kaže kot nazadovanje. Umetna sloga — to je njih slabost. Ponavlja se isti pojav, kakor je bil na Kranjskem. Prava, trajna sloga se mora opirati na načela. Razmere pa so sedaj take, da prevladujejo v naši politiki načela, ki jih zagovarja katoliška cerkev, oziroma katoliško duhovništvo. Ne priznavajo-li posvetnjaki teh načel, potem je njih dolžnost, da izvajajo iz tega politične posledice — ali eno ali drugo, vsak drugačen izhod je slepomišenje in se bo maščeval nad njimi, kakor se je in se še maščuje nad narodno-napredno stranko na Kranjskem. *Načelno* politično strankarstvo v zvezi z *osebno poštenostjo* je potrebno in koristno, škoduje le klikovstvo in neznačajnost, za kateri daje najboljšo priliko dosedanja politika obmejnih Slovincem.

Politično življenje Slovencev.

(Nadaljevanje.)

V. Prišla je ustavna doba kot posledica finančnega in političnega bankrota, ki ga je doživel absolutizem. Slovensko politiko leta 1848. so vodila tri središča: Dunaj, Gradec in Ljubljana. Od leta 1861. dalje pa je bilo središče slovenskemu političnemu delovanju na Kranjskem, ki se je oklepalo čeških, poljskih in tirolskih federalistov, to je: federalizma v zmislu deželne avtonomije in historično-političnih individualitet. Slovenci niso vedeli, kateremu gospodu bi služili: ali zgodovinskemu ali naravnemu pravu. Bili so razkrojeni na dvoje: kot Slovenci bi bili morali biti edino le za narodno avtonomijo, kot Slovani so delali koncesije čustvu in se z drugimi slovanskimi federalisti potegovali za deželno avtonomijo proti nemškim centralistom.

Slovenski narodni program, kakor se je razvil leta 1848., se je glede prve točke: zjedinjene Slovenije, zanemarjal ali umikal deželni avtonomiji. V peticiji, ki so jo izročili Slovenci z blizu 20.000 podpisi ministru Schmerlingu, sta jasno izraženi druga in tretja točka slovenskega programa: enakopravnost slovenščine v šoli in uradu ter v državnopravnem oziru edina in mogočna Avstrija; nasprotno pa je prva točka potisnjena čisto na konec, kjer se izraža prošnja, naj bi minister preudaril, ali bi se ne dala enakopravnost v šoli in uradu laže in ceneje izvršiti, ako bi se slovenske dežele spojile v eno administrativno kronovino. Isto željo je izrazil dr. Bleiweis v kranjskem deželnem zboru.

Slovenski program se je sedaj, kar se tiče prvih dveh zahtev, formuliral tako: 1.) *Deželna avtonomija* in 2.) *narodna enakopravnost v šoli in uradu*. Ta program pa ni bil več osnovan dosledno na narodnem načelu, ampak je bil koncesija teritorialnemu načelu, slonečemu na zgodovinskem pravu. Ta program je koristen samo za Kranjsko, kjer so Slovenci v večini, dočim bi povsod drugod, kjer še prebivajo Slovenci, deželna avtonomija ubijala narodno enakopravnost. To ni bil več vseslovenski program.

Leta 1865. po septemberskem manifestu so se sešli slovenski politiki v Mariboru, da določijo svoj program. Glavno vprašanje je bilo, kako se naj doseže zjedinitve vseh Slovencev. Prevladalo je zgodovinsko načelo. Govorilo se je o oživotvorjenju starega ilirskega kraljestva.¹ Ker bi pa v njem ne bilo štajerskih Slovencev, zato je predlagal Einspieler notranje-avstrijsko deželno skupino.² V program se je sprejelo oboje. V deželnih zborih z mešanim prebivalstvom se naj ustanove narodne kurije. Skupne reči ilirskega kraljestva in štajerske vojvodine, ki tvorita notranje-avstrijsko skupino, naj zastopa skupni zbor, kamor pošiljajo svoje poslance deželni zbori te skupine. Narodne potrebe Slovencev pa

¹ Ilirsko kraljestvo (1816.—1849.) je obsegalo Kranjsko, Koroško in Primorsko.

² Notranjeavstrijske dežele so bile: Kranjsko, Koroško, Štajersko in Primorsko.

naj zastopa narodni zbor, sestavljen iz poslancev slovenskih deželnozborskih kurij. Skupne državne stvari naj se obravnavajo v državnem zboru, kamor pošiljajo svoje poslance deželni zbori in kjer se glasuje po skupinah. To je bil program, zasnovan za vse Slovence, na zgodovinski podlagi.

Leta 1866. se je govorilo, da misli vlada združiti Kranjsko s Primorskim v eno deželo z enim deželnim zborom v Trstu in da se priklopijo tudi beneški Slovenci tej skupini. To je dalo povod, da se je zopet razpravljalo o zjedinenju Sloveniji. Dr. Vošnjak se je potegoval zato, da se nameravani združitvi Kranjskega in Primorskega prideneta še slovenska dela Štajerskega in Koroškega. Dr. Bleiweis je tudi izprevidel, da je leta 1865. vzprejeti program o notranjeavstrijski skupini neizvedljiv, ker „ni mogoče z Nemci hoditi skupaj, česar bi tudi oni sami najbrže ne hoteli“. Izreka se za to, da bi bilo treba združiti vse Slovence v eno skupino in povprašujoč: kako? otvarja o tem razgovor. Med tem je Avstrija v boju z Italijo izgubila Beneško; meja se je določila tako, da je bilo kakih 35.000 do 40.000 Slovencev odtrganih od ostalih rojakov in prepuščenih samemu sebi. Ko pa je prišel leta 1867. dualizem, ki ga je grof Anton Auersperg v kranjskem deželnem zboru imenoval „ustavo na dveh bergljah“, se je zopet izročilo kakih 100.000 Slovencev na Ogrskem in na Hrvaškem madjarskemu gospodarstvu. Slovenski državni poslanci (dr. Toman, Svetec) so sicer pri debati o adresi govorili proti, vendar so glasovali za adresno, ker „niso hoteli motiti soglasja v zboru, dasi ostajajo na svojem stališču“, in ker je minister Beust obljubil razširjenje deželne avtonomije. Manjšina slovenskih poslancev (3:4) je glasovala za novo ustavo in Beust je proglasil gorenjsko železnico (sedaj podržavljena cesarjeviča Rudolfa železnica) naravnost za nekako politično koncesijo Slovincem proti Čehom. Ti so namreč, opirajoč se na češko državno pravo, zapustili 1864. leta državni zbor, ker niso priznavali njegove kompetencije. Neprijetno nas tudi dirne, da so bile „Novice“ proti temu, ko so v tem času odpravile verige za kaznjence in palico!

Na Kranjskem so bili glavni politiki: dr. Bleiweis (voljen je bil na treh krajih in je sprejel mandat ljubljanske okolice, ki ga je imel do svoje smrti), dr. Toman, dr. Costa in Svetec — to je bila štiriperesna deteljica, kakor jih je imenoval dr. Klun.

Dr. Lovro Toman (1827—1870), ognjevit govornik, je bil simpatičen mož, ki je znal navduševati in vnemati. Vse njegovo mišljenje in čustvovanje nam kaže nasvet, ki ga je sprožil 1861. leta na Bledu: Kakor Grki ob olimpijskih igrah, tako naj se na Bledu vsako leto na Velikega Šmarna dan zbero slovenski domoljubi, kjer naj bi slovenski pesniki in pisatelji vpričo zbrane množice, vpričo treh izbranih razsojevalcev prebirali svoja dela in „lovorov venec naj bi odličil čelo tistega, ki je segel najglobljeje v srca poslušalcev, ki je v slavnem boju slavno zmagal.“

Ako je prevladovala v dr. Tomanu bolj čustvena stran, je bil brezdvomno *Luka Svetec* najjasnejša politična glava slovenska. Značilno je, da ga je ob neki

priliki imenoval dr. Bleiweis „kristalizovana slovenska pamet“. Svetec je bil proti mariborskemu programu in sploh proti zgodovinskemu pravu ter se je potegoval za narodno pravo. Pisal je v „Novicah“ (leta 1866.): „Jaz historičnemu principu pripisujem krivico, da Slovani nimamo skupnega programa, pa mislim, da ga niti ne dobimo, dokler se bomo na historijo ozirali. Mi hočemo živeti, razvijati se in napredovati: to je naše historično pravo, naše pravo od veka.“ In na drugem kraju pozivlja: „Dajmo historiji in njenim izročilom slovo in primimo se odločno narodne ideje.“ Na podlagi narodnega prava je zahteval Svetec tudi združenje vseh južnih Slovanov v eno skupino. Ta njegov narodni program pa je naletel na odpor pri tedanjih odločujočih slovenskih politikih: dr. Bleiweisu, dr. Tomanu in dr. Costi. Pobjjali so ga — kakor sam pravi — ne zato, ker so kaj boljšega vedeli, ampak nekaj iz boječnosti in nejasnosti, nekaj iz osebne občutljivosti, ker ga niso najprej oni zasnovali.

Prve deželnozborske volitve niso prinesle Slovincem nikjer večine; že pri drugih volitvah pa so si Slovenci na Kranjskem pridobili večino v deželnem zboru, ki so jo potem s presledkom v letih 1877.—1883. tudi obdržali. Načelno se je priznala Slovincem enakopravnost na Kranjskem in Goriškem, v drugih deželnih zborih pa ne. V boju med slovenskimi federalisti in nemškimi centralisti se je pojavil tudi pojem: *nemškutar*. Tako so začeli Slovenci imenovati one svoje rojake, ki so bili sicer po rojstvu slovenske krvi, po mišljenju pa omahljivci, možje brez trdnega prepričanja, ki so obračali plašč po vetru in hodili z Nemci. V prvi vrsti so bili to uradniki in meščani. Nasprotno pa so nekateri plemiči, kakor *baron Zois* in *grof Barbo*, bili na strani Slovencev. V tem času je mnogo mož odpadlo od slovenske stranke in se pridružilo Nemcem. Najiminitnejši poleg dr. Kluna je bil Dežman.

Karol Dežman (1821—1889) je bil v mladosti vnet slovenski pesnik in pisatelj. Njegova pesen „Proklete grablje“ je postala pozneje simbol slovenskega odpadništva. V njej pripoveduje, kako ni hotel neki dijak, končavši srednje šole in prišedši domov med svoje, znati slovenščine, dokler se ni na izprehodu spodtaknil ob grablje, ki so mu zopet izvabile iz ust slovenski besedi: Proklete grablje! Dežman je bil tudi nasvetoval in vzpodbujal Trdino, takrat komaj osmošolca, da je napisal zgodovino slovenskega naroda, prvo in doslej še edino delo v slovenskem jeziku, ki obravnava slovensko zgodovino celotno in v naprednem zmislu. Dežman je bil od Slovencev voljen v deželni in državni zbor. Dne 27. junija 1861. pa je nepričakovano uskočil v nemški tabor, ko je nastopil v državnem zboru v nasprotju z dr. Tomanom proti narodni enakopravnosti. Odslej je dosledno povsod in vedno oviral slovenska prizadevanja. Bil je, kakor pravi slovenski pregovor, kot „poturica hujši od Turka“. Postal je tip slovenskega odpadništva, ki ga je slovenski narod črtil kakor nikogar drugega. Ogorčenje je bilo proti njemu splošno; slovenski visokošolci na Dunaju so dajali svoji jezi duška s tem, da so ga pozivljali dvakrat na dvoboj, ki ga pa ni sprejel. Razvoja slovenskega naroda ni preprečil, dasi ga je zaviral. Ob njegovi smrti so pisale „Novice“:

„Ako sedaj po smrti Dežmanovi sklepamo konečni račun njegovega delovanja, je težko razsoditi, jeli nagajanje njegovo več škodovalo ali več koristilo duševnemu razvoju slovenskega naroda.“ Dežman je bil velik učenjak-naravoslovec, kot človek pa je ostal psihologična uganka. Zakaj je zapustil svoje rojake tako nenadoma in nepričakovano? Dr. Vošnjak in profesor Trdina pravita, da iz častilakomnosti in ljubosumnosti nasproti dr. Bleiweisu in dr. Tomanu, ko ni mogel on zasesti prvega mesta. Z dr. Tomanom je sprva rad in mnogo občeval, pozneje pa se je bil z njim sprl in ga črtil menda zato, ker si je pridobival povsod več popularnosti nego on.

Dežman in grof Anton Auersperg sta bila vodji nemštva na Kranjskem. Grof Auersperg je upravičeval nasprotstvo do narodne enakopravnosti s trditvijo, češ da vso slovensko literaturo odnese lahko v culici pod pazduho.

Na Štajerskem sta bila glavna slovenska buditelja: dr. Štefan Kočever in Davorin Trstenjak.

Dr. Štefan Kočever (1808—1883), starosta štajerskih Slovencev, navdušen Ilirec, je bil miren, tih delavec, ki je neprenehoma dramil in budil, vzpodbujal in tolažil, zbiral moči in jim odkazoval delo. Ob svoji sedemdesetletnici je izrekel krilate besede, ki nam kažejo idealni značaj tega starine: „Zagotavljam vam, posebno vam mlajšim, da to, kar sem storil v svojem življenju za narod, mi je največja tolažba v starosti. Verjemite mi, da se človeku na starost zdi, da vse drugo je malo ali nič. Le to, kar je storil človek za narod in občni blagor, to ostane in ima svojo vrednost.“

Vreden drug dr. Kočeverju je bil *Davorin Trstenjak* (1817—1890). S svojimi starinosloveskimi, zgodovinskimi in bajeslovnimi spisi je dokazoval, da so že pred Kristom stanovali med Adrijo in Karpati Slovani. Zgodovinska kritika je sicer ovrгла njegove nazore; ne more se pa tajiti, da so ti sestavki na narodno zavest vplivali tako kakor Koseskega pesni. Trstenjak je oče slovenskega feljtona in je sodeloval pri mnogih slovenskih in nemških listih kot člankar in podlistkar.

Poleg imenovanih dveh so še orali ledino na narodnem polju štajerskih Slovencev: dr. Razlag, dr. Vošnjak, dr. Dominkuš, dr. Srnec, Lipold, Lenček, profesorja Šuman in Majcinger, Kapus in Žuža, dr. Benjamin in Gustav Ipavic, dr. Pavlič in dr. Geršak; posebej pa omenjamo v tej dobi Hermana in dr. Preloga.

Herman je bil Nемец konservativnega mišljenja, ki je dolgo vrsto let kot slovenski deželni in državni poslanec odločno zagovarjal narodno enakopravnost in deželno avtonomijo. Tožil je, da se zmirom premalo povzdiguje in čisla vojvoda in kralj ter da so vse dežele preveč „pocesarjene“ (verkaisert).

Dr. *Prelog* pa je ustanovil leta 1867. politični list „*Slovenski Gospodar*“, namenjen kmetskemu ljudstvu, ki ga je pozneje prodal katoliškemu tiskovnemu društvu v Mariboru. Izmed poznejših urednikov lista je najbolj znan dr. Gregorec, bivši državni poslanec. „*Slovenski Gospodar*“ piše za kmetsko prebivalstvo v cerkvenem zmislu.

Na Primorskem je treba imenovati v prvi vrsti voditelja tržaških Slovencev *Ivana Nabergoja* (1835—1902). Med goriškimi Slovenci nastopajo kot politiki *Črne, Gorjup, dr. Tonkli, Winkler*, poznejši deželni predsednik kranjski, zlasti pa dr. Lavrič.

Dr. Karol Lavrič (1820—1876) je bil prvi na Goriškem in morda povsod na Slovenskem, ki je uradoval izključno v slovenskem jeziku, česar ne moremo reči o drugih prvakah. Skoro vse goriške čitalnice so se ustanovile po njegovi inicijativi. Dr. Lavrič je bil idealen mož v najlepšem pomenu besede, nesebičen in pošten kakor Aristid, priprost in z malim zadovoljen kakor Diogen. Njegova poštenost je prišla naravnost v pregovor. Posebno je ljubil mladino, ki jo je zbiral okrog sebe ter jo učil in budil. Govoril je s patosom, prihajajočim iz prepričanja. Dr. Lavrič je bil tip narodnega idealizma, ki se je pojavljal v prekipevajočem čustvu in ki je bil potreben v dobi preporoda. Leto 1848. je vzbudilo v njem bojevnika za svobodo in tak je ostal do konca. Bil je to edini slovenski politik, ki je prestopil k protestanstvu. Dr. Lavrič si je, telesno in duševno potr, sam pretrgal nit življenja.

Na Koroškem stoji poleg *Matije Majarja* (1809—1892) kot skala sredi razburkanega morja *Andrej Einspieler* (1813—1888). Za slovenščino sta ga pridobila Slomšek in Matija Majar. Nemške šole so ga bile „poturčile“, kakor pravi sam. Izdajal je slovenske in nemške časnike. S nemškimi listi je hotel poučevati Nemce o pravičnih zahtevah Slovencev — pozneje mu je bilo žal denarja in truda, ki ga je porabil za to. Zaradi nekega članka zoper koroški deželni zbor v „*Stimmen aus Innerösterreich*“ je bil obsojen, ker ni hotel izdati dopisnika, na mesec dni zapora, ki ga je tudi obsedel. List je prenehal in Einspieler je izgubil takrat poslanstvo. Leta 1865. je ustanovil politični list „*Slovenec*“, ki ga je izdajal pod uredništvom upokojenega duhovnika Božiča. Tak list je bil zelo potreben, ker edine „*Novice*“ niso zadoščale za vse Slovence. Ko je „*Slovenec*“ leta 1867. prenehal, se je ustanovil v Mariboru že omenjeni „*Slovenski Gospodar*“. Vsled denarnih izgub in neprijazne tiskovne svobode so zamrli Einspielerju vsi listi razven „*Mira*“, ki ga je ustanovil leta 1882. in ki je do danes edino glasilo koroških Slovencev. Ime je dobil list po izreku cesarjevem: „Napravite mir med mojimi narodi!“ Program mu je bil: Vsakemu svoje in vse za Boga, cesarja in domovino! Takšna je tudi sedanja smer „*Mira*“. Zlasti se je trudil Einspieler za koroško šolstvo. Einspieler je bil neupogljiv značaj.

Vse narodno delo se je v teh letih koncentriralo v *čitalnicah*, ki so se od 1861. leta dalje začele snovati. Prve čitalnice so se ustanovile v Mariboru, Trstu, Ljubljani, Celju, Celovcu, Gorici in Ptuju, nato v mnogih drugih mestih in trgih. Čitalnice so nudile čitanje časopisov in zbirale Slovence k t. zv. besedam, kjer se je s petjem in plesi, z igrami in govori budila narodna zavest in se združevalo utile cum dulci.

Začela so se snovati tudi *politična* društva. Namen jim je bil varovanje narodnih pravic. Prvo se je ustanovilo v Ljubljani (1868.), ki se je leto pozneje

jelo imenovati „Slovenija“. Predsednik mu je bil dr. Bleiweis in geslo: Vse za vero, dom, cesarja! Enaka društva so se ustanovila v Mariboru, v Gorici („Soča“) in v Celovcu („Trdnjava“). Dr. Čebašek, dr. Costa, Jeran in drugi pa so ustanovili 1869. leta „Katoliško družbo“ v Ljubljani, ki sta ji sledili enaki društvi v Gorici in Mariboru. Istega leta se je osnovalo v Trstu *prvo delavsko društvo* na Slovenskem „Čbela“ z geslom „Marljivo“ pod predsedstvom Cegnarja. Leto pozneje je nastalo delavsko društvo v Ljubljani. Prvi predsednik je bil Nemeč Harisch. Shodu, na katerem se je sklenila še leta 1869. ustanovitev tega delavskega društva, je predsedoval Dežman. To društvo je *prvi socialistični* pojav na Slovenskem. Ves socializem pa se je reducirjal na rdeče trakove pri vencih, sicer se je pečalo društvo z glasbo in s petjem.

(Dalje sledi.)

O spolnih boleznih.

(Nadaljevanje.)

Bolezni, katere poredkoma napadajo organizem in toto in nakopavajo nevarnosti njegovi ekzistenci, kakor preje navedene bolezni, ampak se omejujejo le na en organ ali organski sistem, prištevamo *gonorejo*.

Bolezen povzroča prav majkena glivica (Spaltpilz), katero je odkril profesor Neisser v Vratislavi, znanstveno imenovana gonococcus, ki se neznansko hitro plodi tako, da se cepi v dele. Ta glivica povzroča bolezen, ne pa — kakor zatrjuje ljudska govorica — obilno popivanje, slabo pivo, pohotne sanje itd., stvari, ki povzročajo sicer *mimogrede* minimalno razdraženost sečne sluznice, ki pa nikdar ne morejo biti začetek gonoreje pri moškem, koji še ni bil obolen za kanko. Pač pa povzročajo take stvari pogosto pri moških, kateri so pred kratkim ali pa že davnim časom imeli kanko in je niso dobro ozdravili, razdraženosti, katerih posledica je, da se gonokoki, ki so se bili zalezli v globino sluznice in se poskrili zlasti v njenih žlezah, prikažejo zopet iz svojih skrivališč in nastopijo na površini sluznice, se tu množe in povzročajo nov iztok (recidivna kanka). Bolnik, ki si v tem momentu ni svest nobenega pregreška, ni malo presenečen radi tega, kombinuje vse mogoče o postanku iztoka in pripisuje vzrok samoobsebi umevno preje omenjenim stvarem.

Naglašam že takoj tu nevarnost, ki lahko nastane vsled kanke, katera je bila dozdevno ozdravljena, ako se dotičnik misli ozeniti. Iz *latentne* kanke prav lahko postane vsled preobilne razdraženosti v medenih tednih nova, sveža kanka — in usoda rodbine je s tem zapečaten.

Kakor omenjeno — kanko povzroča edino le glivica (Spaltpilz).

Bolezen se ne pojavlja vselej enako. Časih so pojavi vehementni: petega ali šestega dne po sumljivem spolnem občevanju se že jako ognoji, scanje povzroča velike bolečine, ponoči nastopajo hude erekcije. V tem primeru časih oteče spolni ud in nabreknejo se žleze v dimljah; temu se pridružuje lahka mrzlica, katera sili pacienta, da gre v posteljo. Drugič pa zapazi pacient šele tekom štirinajstih dni po spolnem občevanju, da ga nekoliko peče, kadar gre na vodo, in da se mu zleplja odprtina sečne sluznice, in šele zdravnik ga pouči o bistvu bolezni.

Vobče ta katar dosega v štirinajstih dneh svoj višek, in ako se zdraviš pravilno ter živiš po zdravnikovih navodilih, se reducira na nekoliko nitek (Tripperfäden), dokler naposled popolnoma ne izgine.

Če bi se vršilo vse tako normalno, takorekoč idealno, bi bila kanka gotovo malenkostna bolezen in ne tako resnega značaja, kakor smo uvodoma pisali.

Vendar pa se, žal, dogaja v 70—80% slučajev drugače. Bolnik se nepozno obrača na zdravnika; uporablja napačna ali neumestna zdravila; ne živi strogo po dieti; ima ponoči prehude erekcije; prehaja prezgodaj k navadnemu svojemu življenju, zlasti v onem štadiju procesa, ko je sekrecija že minimalna in se pacient smatra že ozdravelim.

Ako pa se tek bolezni moti na tak način, se gnojitev ponovi z vso vehemenco (eksarcebacija) in se poloti praviloma sedaj tudi zadnjega dela sečne sluznice, kateri se nahaja tik pod mehurjem in v katerem se končata semenski odvodnici in mnogobrojne odvodnice predstojne žleze (prostata).

Da vse te organe v tem trenutku obdaja nevarnost, da obolijo, da se hudo vnamejo in ognojijo, je lahko umevno, in to se, žal, v mnogih slučajih dogaja, zlasti če pacienti vkljub zdravnikovim opominom živijo in delajo po svoji stari navadi, ali če morajo bolezen zatajevati in skrivati.

Bolezen postaja prav nevarna, ako se vname kakšen izmed teh organov. Posledice so dolgotrajne.

Kar se tiče znakov tega procesa bolezni, so za pacienta mnogo sitnejši in mučnejši, kakor pa oni začetne gonoreje. Pacienta strašno naganja na vodo, vsake četrte ure urinira, iztisne siloma jedva par kapljic urina, pomešanih često s krvjo, ne da bi ga potem nehala tiščati na vodo. Odtok gnoja je tukaj sicer manjši, a tem neprijetnejši za pacienta, ker se obleka onečedi.

(Dalje sledi.)

Socialni boji slovenskih kmetov v srednjem veku.

(Nadaljevanje.)

III.

Približevalo se je uporno leto 1515. Kmetje, ki so imeli že itak mnogo pritožb in so bili zelo nezadovoljni, so mrmrali najbolj nad uvedbo novega splošnega deželnega davka (Landsteuer). Naložil ga je cesar. Že leta 1512. so se pritoževali odborniki Kranjske na deželnem zboru štajerske, koroške in kranjske dežele v Gradcu nad novimi bremenami, poudarjajoč, da se boje kmetijskega upora. Odklanjali so pobiranje tega davka, prepuščajoč to cesarju samemu. Sam naj, kot deželni knez, ukroti one, ki niso bili voljni plačevati tega davka. Gospoda se je bala za svoje glave, pa se je skušala skriti za široki hrbet cesarjev. Mnogo hinavščine je bilo v tem vedenju. Kmetje so se tisti čas posebno pritoževali nad nekim gospodom Jurijem pl. Thurnom, ki je pri izterjevanju tega davka nastopal zelo brezobzirno in nasilno.

Pa ne le na Dolenjskem, temveč tudi po Gorenjskem je vrelo med kmeti. Tudi v Bohinju. Pripravljali so se na oborožen odpor. Voditelj jim je bil predvsem neki kmet, Klauder po imenu, iz radovljiške okolice in pa neki kot „krofasti krojač“ iz Radovljice znani človek. Dogovarjanje med kmeti in pa agitacija je trajalo precej dolgo. Dokaz, da so se hoteli kmetje dobro pripraviti in si potem kar na mah izboljšati svoj položaj. Tudi duhovniki so se sempatje mešali med uporne kmete, katere pa so pustili na cedilu, ko je prišlo do resnejših konfliktov z gospodo.

Najprej so se pričeli nemiri v Kočevju. Ker so odgovorili uradniki na zahtevo kmetov po starih pravicah, po „stari pravdi“ s tem, da so zaprli in usmrtili nekaj kmetijskih voditeljev, so se vzdignili Kočevci ter umorili že prej omenjenega Thurna in enega njegovih pomagačev.

Po celi deželi je šel sedaj glas o „stari pravdi“; zavrelo je med podložniki. „Slovenska zveza“ (Bindischer Bund) je imela kmalu privrženec dovolj ne le na Kranjskem, temveč tudi onstran Karavank in po Štajerskem. Na shodih so se sedaj posvetovali podložniki o zahtevah, ki jih hočejo staviti. Obenem so se hiteli oboroževati. Na Dolenjskem je bil kmet zatiran najbolj. Tam je tudi najbolj vrelo in je bilo največ nezadovoljnosti. 20.000 kmetov je bilo takoj v buni.

Briksenskemu škofu kot gospodarju graščine Bled so prinesli bohinjski kmetje prošnjo, v kateri so navajali svoje pritožbe. Upirali so se predvsem novim bremenom. Če se ta odpravijo, hočejo ostati zvesti. Tudi proti radovljiškim meščanom so se bridko pritoževali. Ti so razglasili, da ne sme nihče nič kupiti ali pa prodati zunaj na deželi. Ves promet so hoteli spraviti v Radovljico. To pa je bilo za kmete zelo mučno. Stvar, ki bi jo bil lahko kupil kje v bližini

svojega doma, je moral iti iskat v več ur oddaljeno „mesto“ Radovljico. Poleg tega so navalili radovljiški „meščani“ z orožjem na deželo in oropali razne rokodelce zunaj mesta. Na ta način so se nameravali iznebiti svojih konkurentov.

Mesta se kmetskemu uporu niso pridružila. Tam so že odločevali bogati trgovci, ki so bili nasprotniki kmetских zahtev, kar se posebno dobro kaže v radovljiškem slučaju. Demokracija je ginila, zakaj mestnega proletariata je bilo še malo; preveč nerazvita so bila mesta na Kranjskem. Pač pa so se kmetom pridružili prebivalci škofovega trga Železnikov, ki so poglavitno živeli od rudarstva in so tvorili torej nekake predhodnike meznega proletariata. Nagibali so se torej na stran kmetских podložnikov. Zato so izgubili Železnikarji za nekaj časa svoje posebne svobodščine, ki so jih uživali doslej.

Toda boj se ni pričel tako naglo. Kmetje so še čakali, da se konča zima, in so se med tem hoteli dodobra pripraviti. Plemstvo je prigovarjalo kmete, naj se mire. Bilo je plemstvo — kakor je videti — brez večje moči. Kmetje so sicer izjavljali, da hočejo ostati pokorni cesarju in da hočejo imeti le one pravice in dolžnosti, ki so jih imeli za časov cesarja Friderika. Torej „staro pravdo“. Kmetje so v imenu krščanstva pozvali mesta in duhovnike, da se pridružijo uporu. Zaman. Zakaj tako daleč ni segala krščanska ljubezen.

Stanovi so nasprotno skušali pomiriti podložnike s praznimi obljubami. Hoteli so dobiti časa, da se i oni pripravijo in uduše kmetisko nevoljo. Na Dunaju so se posvetovali, kako premotiti kmete, in obenem tudi, kako bi se upor z oboroženo silo zadušil. Najraje bi seve podložnike osleparili. Poslužili so se v ta namen krškega kardinala Matthäusa. Ta naj bi dokazal kmetom, da je njihova organizacija (kmetška zveza) nepostavna, ker niti plemstvo nima pravice brez cesarjevega dovoljenja si osnovati podobno zvezo. Balo se je plemstvo torej predvsem podložnikove organizacije, brez katere si organiziranega upora ni možno misliti. Dovolili so tudi splošno amnestijo (pomiloščenje), če odlože kmetje orožje; izključeni so bili le voditelji.

(Dalje sledi.)

Pregled.

Politika.

Gautschevo ministerstvo je padlo zaradi volilne reforme, po enomesečnem vladanju princa Hohenloha je odstopilo tudi to ministerstvo zaradi avstrijsko-ogrske nagodbe.

Neodvisna stranka, ki ima sedaj večino na Ogrskem, se bojuje za popolno politično in gospodarsko neodvisnost ogrske države, kar je brezdvomno njena pravica. Ni pa prav, ako v dosego svojega namena krši še veljavne pogodbe.

In to je storila Wekerle-Kossuthova vlada. Avstrijsko-ogrsko monarhija tvori skupno carinsko ozemlje s skupnim carinskim tarifom. To razmerje se more izpremeniti, ako sta po preteku pogodbene dobe obe polovici s tem zadovoljni. Ogrska vlada pa je zahtevala proti ugovoru avstrijske vlade že letos samostojni carinski tarif, ne da bi bila čakala, da poteče doba carinske zveze. Krona je Ogrom ugodila. Princu Hohenlohu se mora priznati, da je ravnal dosledno in možato v interesu avstrijske države, ko je podal demisijo. Ta dogodek je zdramil avstrijski parlament, da je nastopil enotno, skoro soglasno proti temu, da bi Ogrri enostransko in predčasno na svojo roko izpreminjali razmerje, ki se tiče obeh držav. Ali pa bo naš parlament brez trdne večine tudi zmožen, da po svojem prvem nastopu vztrajno deluje dalje, dokler se razmerje med Avstrijo in Ogrskim ne uredi v zmislu pravičnosti na korist narodom, to je drugo vprašanje. Osveženje parlamentarnega življenja na podlagi občne in enake volilne pravice je nujno potrebno, toda volilno reformo zavlačujejo ravno oni krogi, ki so krivi, da nas je mogla ogrska polovica izkoriščati in da nas namerava še naprej. Zato pa tudi ne pripisujemo pomena protestu teh ljudi zoper ogrsko nezakonitost.

Novemu avstrijskemu ministerskemu predsedniku *baronu Becku* se je posrečilo parlamentizovati ministerstvo s tem, da so vstopili vanj načelniki mladočeškega, poljskega in nemško-nacionalnega kluba. Naloga nove vlade bo, da dovrši razmerje z Ogrskim in volilno reformo. Radovedni smo, česa imamo pričakovati od koalicije Mladočehov, Poljakov in šovinistično-nacionalnih Nemcev n. pr. glede volilne reforme.

Slovenski poslanci, klerikalni in liberalni, morajo opustiti teritorialni princip, ki se ga tako krčevito drže, in gledati na narodno celoto, da bo svojemu številu primerno zastopana. Ne vidimo načelnega vzroka, zakaj bi morala vsaka pokrajina imeti vsaj toliko mandatov kakor doslej. Ako bi glede Slovencev ostalo pri Gautsch-Hohenlohevem načrtu (delovati pa moramo seveda na to, da bo volilna pravica kar največ mogoče res splošna in enaka) s 23 poslanci, potem zahteva pravična razdelitev, da dobi Kranjsko, ki ima po sedanjem načrtu z Nemci vred samo 2939 volilcev več nego je slovenskih na Štajerskem, 9, Štajersko 8, Primorsko 4 in Koroško 2 slovenska mandata. V tem imamo ključ do rešitve; ne zdi se nam pa politično, da bi se postavljali na intransigentno stališče: vse ali nič, dokler nismo vsaj poskusili s popuščanjem na Kranjskem pomagati obmejnim Slovincem, ne da bi pri tem trpela celota. Imeti je treba vedno pred očmi fakt, da bo tudi ta volilna reforma le prehodnega značaja; zato pa se moramo zopet na drugi strani ravno zaradi tega upreti določbi, ki jo je sprejel Hohenlohe v svoj načrt, da se more izpremeniti razdelitev volilnih okrajev le z dvetretjinsko večino.

Značilen je bil v *ogrskem* državnem zboru prestolni govor glede volilne reforme, ki se ima uvesti na Ogrskem, toda tako, da se varuje madjarski značaj ogrske države, dasi je Madjarov samo 48,5%. In hrvaško-srbska koalicija se bo s tem zadovoljila?

Na *Hrvaškem* postane hrvaško-srbska koalicija vladna stranka. Dosedanja vladna, to je madjaronska, stranka se razide. Ban ostane grof Pejačević, ker je vzprejel pogoje hrvaško-srbske koalicije: izstopil je iz madjaronske stranke, da bo stal nad strankami, uvedejo se ustavne svobode, načelniki hrvaških avtonomnih uradov se imenujejo v sporazumu s koalicijo.

Ruska *duma* s svojo odločno demokratičnostjo in socialnostjo prekaša vsa naša pričakovanja. Poleg ustavnih svobod zahteva odstranitev smrtne kazni, splošno pomiloščenje političnih zločincev, razlastitev carskih, državnih, cerkvenih in plemiških veleposestev, da se tako reši ruski kmet, ki potrebuje zemlje, dalje versko, spolno in narodno enakopravnost, splošno in enako volilno pravico itd. Vlada nasprotuje tem zahtevam. Vidi se, da se ruski mogotci niso ničesar naučili iz zgodovine, zlasti ne iz dogodkov francoske revolucije.

Socializem.

Delavska strokovna organizacija v Avstriji leta 1905. Avstrijska strokovna komisija delavskih strokovnih organizacij je izdala pred kratkim tiskano letno poročilo, kateremu je pridejano mnogo statističnih tabel, ki naj na podlagi številke podajo vsaj približno sliko kulturnega dela, ki ga je izvršil delavski sloj Avstrije v svoji stanovski, strokovni organizaciji.

Najprej je treba konstatirati veselo dejstvo, da se tudi avstrijsko delavstvo vedno bolj oklepa svoje stanovske organizacije, temelječe na razredni zavesti proletariata. V preteklem letu 1905. so pridobile avstrijske strokovne organizacije nič manj kakor 244.000 novih članov. Izstopilo je približno 110.000 članov, tako da preostaja še 133.000 članov. Toliko novih članov v enem samem letu. Premoženja so pridobile te organizacije koncem leta 1905. okroglo 1 milij. K. Treba pa je poudarjati, da se letos niso štela mešana strokovna društva in pa delavska izobraževalna društva, ker pri gospodarskih bojih delavstva ne prihajajo v poštev. Centralnih društev, ki imajo svoj sedež ponajveč na Dunaju, je 47 z 2964 podružnicami in z 294.697 moškimi in 28.402 ženskimi člani. Skupno je bilo torej koncem 1905. v Avstriji strokovno organiziranih 323.099 ljudi. Značilno za razvoj centralizirane strokovne organizacije je dejstvo, da se zmanjšuje število lokalnih in deželnih društev, kakršna skušajo snovati po naših deželah krščanski socialisti. Leta 1892. je bilo v Avstriji teh društev na socialistični podlagi še 240, leta 1904. še komaj 121; to število pa se je zmanjšalo leta 1905. na 100. Organizacija se polagoma centralizuje.

Predvsem je treba vedeti, da je bilo koncem leta 1904. strokovno organiziranih 189.121 ljudi, koncem 1905. pa 323.099. Čisti prirastek članov, ki obsega nemške, češke, poljske, laške in *slovenske* delavce, znaša torej leta 1904. 34.456 ali 25·62%, leta 1905. pa 133.978 ali 70·85%. Velikega napredka tu torej ni možno tajiti. Številke same izpričujejo o naravnost velikanskem delu, ki ga je izvršila zadnje leto v Avstriji delavska strokovna organizacija. Pripomniti pa se mora, da je ta organizacija pridobila tudi med ženstvom velik vpliv. Število ženskih članov se je namreč povišalo za 15.347.

Po deželah, kjer prihajajo v poštev Slovenci, se deli organizacija takole:

Dežela	Podružnice centralnih društev	Lokalna društva	Organizirani delavci		Skupno	V procentih
			moški	ženske		
Kranjska	25	2	1.594	157	1.751	0·54
Štajerska	221	9	17.767	926	18.693	5·79
Istra	47	10	3.834	3	3.837	1·18
Koroška	43	3	1.982	527	2.509	0·78
Dalmacija	7	1	133	—	133	0·04

Dalmacija je sploh najslabeje organizirana med vsemi deželami v Avstriji. Od ostalih dežel, kjer bivajo Slovenci, je najslabeje organizirana Kranjska, tako da jo je prehitela celo sosedna Koroška. Najboljša je pač organizacija na Štajerskem.

Veliko je še dela. To izpričujejo sledeče številke:

Dežela	službujočih delavcev	organiziranih
Kranjska	25.497	1.751
Štajerska	107.503	18.693
Istra	48.341	3.837
Koroška	26.190	2.509
Dalmacija	8.332	133

Torej od 25.497 službujočih delavcev na Kranjskem, ki prihajajo pri strokovni organizaciji v poštev, jih je organiziranih skupno komaj 1751. Vsekakor prenizko število. Iz teh števil je razvidno, koliko truda in resnega dela bo še treba, predno se spravi tu organizacijo na stopinjo, na kateri je Dunaj ali pa Češka dežela. Češka ima n. pr. 872.321 službujočih delavcev, a organiziranih 94.325. Dunaj ima 321.705 službujočih delavcev, a organiziranih 97.198, torej več kot 30%.

V denarnem oziru so izdale strokovne organizacije leta 1905.:

Za potovalno podporo	118.154 K 32 h
v slučaju brezposelnosti	733.915 „ 88 „
podpora za bolezni, invalidnost, vdove in sirote	
ter pogrebščina	738.923 „ 45 „
podpora v sili	141.291 „ 84 „
skupno torej	1.732.285 K 49 h

Strokovna organizacija razpolaga v enem letu s približno 4,600.000 K dohodki in približno 3,800.000 K izdatki. Čistega premoženja je ostalo organizacijam leta 1905. 811.975 K 40 h, katera svota je pripadla premoženju iz prejšnjih let, ki je znašalo koncem leta 1904. 5,387.326 K 19 h. To premoženje se deli po organizacijah tako:

Tiskarji	2,400.000 K
Kovinarji	450.000 „
Klobučarji	367.000 „
Litografi	272.000 „
Stavbinski delavci	206.000 „
Lesni delavci	181.000 „
Tekstilni delavci	142.000 „
Peki	106.000 „
Knjigovezi	106.000 „
Livarji	105.000 „
Rudarji	86.000 „
Nastavljenci boln. blagajn	94.000 „
Železničarji	79.000 „
Strojarji	45.000 „
Tiskarski pomožni delavci	42.000 „
Zasebni uradniki	42.000 „
Delavci v papirnicah	40.000 „
Krojači	40.000 „

Organizacije, ki imajo manj kot 40.000 K premoženja, tu niso štete.

Iz teh števil se vidi približno velikost in razširjenost delavske strokovne organizacije. Veliko dela še čaka, a če se bo končalo sleharno leto tako, kakor se je končalo leto 1905., bo ta organizacija postala nepremagljiva trdnjava v vesoljnem boju med delom in kapitalom.

Generalna komisija nemške delavske strokovne organizacije je objavila svoje poročilo za leto 1905. Dohodkov in stroškov izkazuje bilanca 334.053.63 mark in premoženja 202.555.72 mark. Generalna komisija izdaja svoje centralno strokovno glasilo „Korrespondenzblatt“ in poleg tega še za laške delavce v Nemčiji list „Operaio Italiano“ in za poljske delavce list „Oswiata“. Kakor znano, je tudi slovenskih rudarjev zelo mnogo v Nemčiji, za katere pa se ne skrbi čisto nič. To pa bi bilo tem bolj potrebno, ker zahajajo med nje najrazličnejši klerikalni agitatorji. Tudi iz Avstrije.

Angleški trgovinski urad naznanja potom posebne „modre knjige“ o angleški strokovni organizaciji. Po vsem kraljestvu je bilo 1148 strokovnih organizacij z 1,886.755 člani. Število članov se je zadnja leta zmanjšalo, ponajveč zaradi nastopajoče in razširjajoče se brezposelnosti. Posebno se to pozna pri manjših organizacijah, nič manj pa tudi pri večjih. Rudarji so n. pr. izgubili v zadnjih treh letih 30.000 članov. Transportni delavci so izgubili 7% in krojači celo 18% svojih članov. Nasprotno pa so posamezne organizacije tudi napredovale. Tako so pridobili trgovski pomočniki od leta 1902. do 1904. 11.000 novih pripadnikov ali 60%. Strokovno društvo javnih nastavljenecv je pridobilo 12.000 novih članov. Največja strokovna organizacija pa je še vedno ona rudarjev, ki šteje pol milijona članov in 1,108.000 šterlingov premoženja. Za rudarji prihajajo strojni stavitelji, kovinarji in ladjedelničarji. Stavk je bilo lanskega leta na Angleškem 337 s 93.000 udeleženci; to je od leta 1893. najmanjše število; bilo je torej to leto

mirno. Največ se je tudi na Angleškem stavkalo zaradi plačilnih razmer, oziroma prenizke mezde.

„Soziale Rundschau“, ki jo izdaja „Arbeitsstatistisches Amt“ na Dunaju, poroča, da je bilo leta 1905. v Avstriji 660 delavskih sporov, in sicer 641 stavk a v 19 slučajih so odpustili podjetniki delavce iz dela. V teh stavkah je bilo prizadetih 2610 podjetij, pri katerih je bilo v službi 136.503 delavcev. Štrajkalo pa se je za različne zahteve, in sicer je bilo 56·3% stavk uprizorjenih zaradi povišanja mezde, 20·6% zaradi skrajšanja delavnega časa, 13·4% zaradi „masreglovanja“ in 4·4% zaradi prikrajšanja mezde. Od vseh stavk jih je bilo 425 napadalnega in 100 odpornega značaja. 139 stavk z 10.705 prizadetimi osebami je končalo s popolnim, 277 s 57.017 stavkujočimi z delnim uspehom. 167 stavk s 13.957 stavkujočimi je bilo brezuspešnih. Seveda je ta statistika nepopolna, ker se je že v Nemčiji izkazalo, da se na uradna poročila ni zanašati. To je torej le približna slika.

Slovaški socialisti so imeli pretekli mesec v Požunu svoj strankarski zbor. Razpravljal je v prvi vrsti o stališču slovaških socialistov napram ogrski socialni demokraciji, ki se je kazala doslej kot zelo ozkosrčno pripadnico centralizma. Slovaški socialisti so se postavili sedaj na samostojno stališče in je sedaj njihova stranka napram ogrski socialistični stranki v razmerju, v kakršnem so socialistične stranke raznih narodov v Avstriji med seboj.

Književnost.

Minka Govékarjeva, Ruska Moderna. Novele in črtice. Prevela — —. Cena broširano 4 K, elegantno vezano 6 K. V Ljubljani 1905. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Str. 398.

Po poučnem uvodu o Maksimu Gorkem in tovariših, kateri nam pomenjajo „rusko moderno“, sledi v knjigi dvanajst novel in črtic petero ruskih mlajših pisateljev. Zbrani so: *Gorkij, Andrejev, Skitalc, Bunin* in *Čirikov*, kot tipični reprezentanti moderne ruske pripovedne literature. Najlepša je Skitalčeva novela „Skozi šibe“. Iz Maksima Gorkega spisov bi se bilo dalo še kaj boljšega izbrati, nego imamo v ti knjigi. Morda pa se zgodi to v drugi knjigi? Bilo bi namreč resnično škoda, če založništvo preneha izdavat prevode iz ruske književnosti, — prevode seveda, ki jih je izbrala kritična roka veččega poznavalca ruske literature in dobrega slovenskega prevajalca. O g. Govékarjevi priča instruktivni „Uvod“, da ji ni težko izbirati dobra dela v ruski literaturi; prevod sam se čita gladko — še boljše bi se čital, če bi ne bilo nekaterih drobnih stilističnih nedostatkov. Knjigo priporočamo v nadi, da ji skoro sledi nova slična zbirka. Saj ni treba, da bi naši ljudje, ki ruski ne znajo, morali vse čitati v nemškem slabem prevodu!

Opomba upravnistva.

- Ker se oglašajo novi naročniki, prosimo uljudno vse one,
 ki se ne mislijo naročiti, naj nam blagovolijo vrniti vsaj
 4. številko, ki nam je pošla. Pričakujemo obzirnosti
 in blagohotnega upoštevanja že večkrat ponavljane prošnje.

Izdajatelj in odgovorni urednik Ivan Mlinar. — Natisnil J. Pavliček v Kočevju.